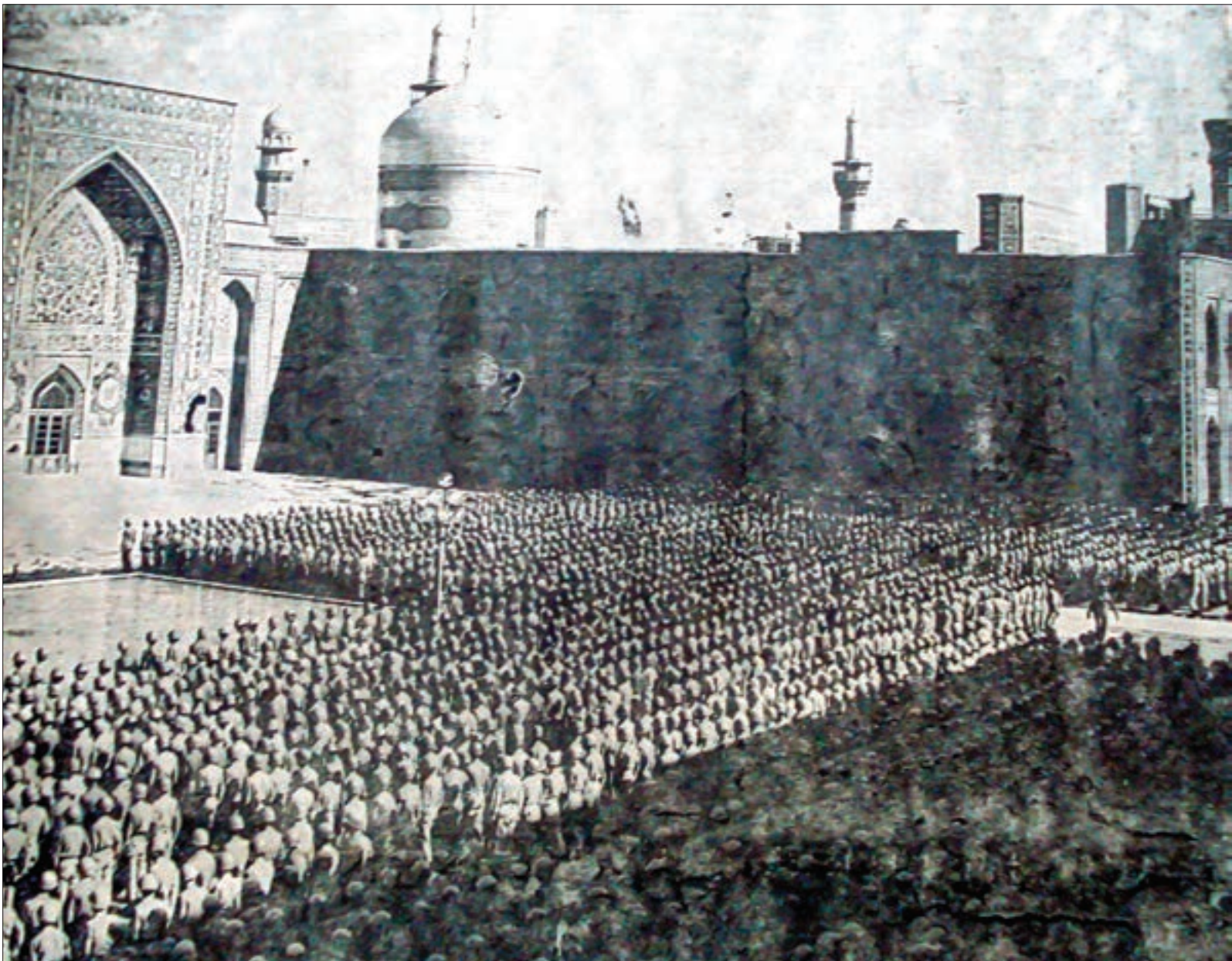

نگاهی به مراسم نیایش نظامی در حرم مطهر رضوی که خرداد سال ۱۳۴۲ به شکل ویژه‌ای برگزار شده است

احترام نظامی سوگواران حسینی در حرم امام رضا(ع)

دو تصویر از مراسم نیایش نظامی لشکریان خراسان در دوره پهلوی دوم

از دیرباز، نقش مذهب در تقویت روحیه نظامیان کاملاً آشکار بوده‌است. اسناد ایران، به دوره نادرشاه افشار می‌رسد. شاه‌افشاری در سال ۱۱۴۷قمری از آستان قدس رضوی درخواست کرده است تعدادی روحانی شیعه دوازده امامی برای برقراری مراسم مذهبی کشته‌شدگان جنگ‌ها به اردوی نظامی اعزام کند. در

این دوره هزینه خرید بارجه کفن، سدر و کافور برای تدفین مقتولان از محل سیورغالات (عواید) آستان قدس رضوی تأمین می‌شده که قدیمی‌ترین سند در این موضوع، مربوط است به قبض پرداخت مواجب شیخ موسی (روحانی قشون خراسان) که در ذیحجه سال۱۱۴۷قمری پرداخت شده است.

در دوره قاجاریه نیز برگزاری مراسم جشن‌ها و سوگواری‌های مذهبی در قشون خراسان رایج بوده است. در سندی به تاریخ ۱۳۲۷قمری آمده‌است‌که برای انجام نورافشانی و آتش‌بازی به مناسبت جشن میلاد حضرت امام حسین^(ع) از قورخانه (اسلحه‌خانه) توپخانه پادگان مشهد، مقرداری باروت طبق روال سالیان قبل در اختیار مسئولان آستان قدس رضوی قرار داده شده است.

از ابتدای تأسیس ارتش نوین نیز مناصبی به عنوان «قاضی عسکر، و «واعظ فوج» برای روحانیون در سازمان ارتش به تصویب رسیده است. این روحانیون توسط فرماندهان لشکر انتخاب و برای استخدام به وزارت جنگ معرفی می‌شده‌اند. بر اساس اسناد موجود، واعظین فوج نیز باید از روحانیون شیعه دوازده امامی بوده و از علوم شرعی آگاهی داشته و به تقوا و تدین معروف باشند. جایگاه اداری آن‌ها نیز در حد فرمانده یگان تعیین شده بوده و لباس روحانیتشان نیز مشخصات ثابتی شامل لباس معمول روحانیون با دو سردست لباده سیاه و دارای دو نوار سبز رنگ به عرض یک سانتی‌متر داشته است.

بهرام کاشف زنداز نظامیان معتقد و یاسواد لشکر خراسان به شمار می‌رفت

در اوایل اردیبهشت ۱۳۰۱خورشیدی رضاخان، سردار سپه وقت، به سفارش سرلشکر حسین آقاخان خزاعی که فرمانده وقت لشکر خراسان است، کاشف‌الملک (سیدکشفی) را به سمت قاضی عسکر در پادگان مشهد منصوب می‌کند. منصب او هم‌ردیف درجه سلطانی یا همان سروانی بوده و وظیفه پیش‌نمازی و مشاوره حقوقی دادگاه‌های نظامی لشکر خراسان را بر عهده داشته است.

بنا بر آنچه مانده است، وظایف واعظان فوج شامل هجده مورد بوده که می‌توان به مراقبت‌از شیوع نیافتن منکرات مذهبی در میان نظامیان، گزارش موارد به مقامات مذهبی قضایی، حضور در محاکم نظامی به حسب دعوت رئیس اداره مذکور، همراهی با اردوهای نظامی در صورت لزوم، حضور در مراسم رسمی، بررسی تعلیمات فارسی و سواد افراد و انجام مراسم تحلیف (سوگند نظامی) اشاره کرد.

اشعار عاشورایی یک پرستار پیشگسوت

بهرام کاشف زند سال ۱۳۴۸ پس از ۲۵ سال خدمت در ارتش با درجه سرهنگ دومی و هفت نشان علمی و نظامی بازنشسته می‌شود. او فرزند سرتیپ عبدالحجیم کاشف‌الملک زند است که نسل پنجم از خاندان کریم خان زند بود و پس از مشروطه ریاست نظمیّه خراسان را داشت و در سال ۱۲۹۵ خورشیدی نیز به عنوان شهردار مشهد خدمت کرد.
بهرام کاشف زند سال ۱۳۰۶ در مشهد ولادت می‌یابد. او سال ۱۳۲۳ دوره پرستاری را در آموزشگاه پرستاری ارتش در تهران می‌گذراند و سپس در مشاغل «معاون بهداری هنگ» و «استاد طب رزمی» در بیمارستان ۵۵۰ مشهد انجام وظیفه می‌کند و حدود ۱۶۰ پزشکیار را آموزش می‌دهد. سخنان زیبایی که بهرام کاشف زند در عاشورای سال ۱۳۴۲ درباره نهضت امام حسین^(ع) در مراسم نیایش لشکر ادا می‌کند، نشان از ذوق سرشار و شناخت دقیق دینی او دارد. او بارها این طبع بلند و شناخت دقیق را با سرایش شعرهایی درباره عاشورا آزموده‌است. از جمله سال ۱۳۹۰ و مراسم عزای سالار شهیدان که در مسجد بیمارستان ۵۵۰ ارتش برگزار می‌شود.
فرازی از یکی از اشعار عاشورایی سرهنگ دوم بهرام کاشف زند:

در کرُب بلا محشر کبراست، خدایا!

جنگ یک مرد و یک لشکر نامرد!

او جان خودش در ره اسلام فداکار و یک لشکر خون‌خوار!

یک آتش جاوید ز اسلام به پاکرد

ای عالمیان! آدمیان! نیک بدانید!

پیروزی شمشیر به خون، امر محالی است؛ خوابی و خیالی است

رو و به بارگاه حضرت رضا^(ع) در صف‌هایی منظم ایستاده‌اند. منبری چوبی مقابل ایوان طلا قرار داده شده است تا پس از مراسم و تشریفات نظامی، مردم و لشکریان از سخنان واعظ بهره‌مند شوند. سرلشکر مین‌باشیان پیشاپیش افراد لشکر ایستاده و با صدای موزیک و فرمان خبردار، احترام نظامی به عمل می‌آید. موقع سخنرانی واعظ فرا رسیده است، اما هیچ واعظی حاضر به سخنرانی نیست. روحانیون به نشانه اعتراض به دستگیری آیت‌ا... قمی، از همکاری با ادارات دولتی و لشکری خودداری می‌کنند. در این زمان، سرلشکر مین‌باشیان به سرگرد بهرام کاشف‌زند می‌گوید: «می‌توانی چند جمله درباره مناسبت عاشورا صحبت کنی؟»

در نهایت سرگرد کاشف‌زند که اطلاعات ومطالعات مذهبی خوبی دارد، در نزدیکی منبر می‌ایستد و این جملات را از بلندگو بیان می‌کند: «به طور یقین، حسین^(ع) یکی از سلحشورترین مردان عالم و دلاوری بی‌نظیر بوده است. او در روز عاشورا و در صحنه نینوا، بزرگ‌ترین حماسه جاودان تاریخ بشریت را با پایمردی و رشادت به وجود آورد. جنگ میان یک مرد و یک لشکر، جنگ بین حق و باطل، میان خداوند روشنی‌ها و دیو پلید سیاهی و تباهی، و سرانجام خون بر شمشیر پیروز شد. حسین^(ع) به این گفته پدرش، شاه مردان حضرت علی^(ع)، عمل نمود که فرموده بود، پیکار کنید و بگذارید به جای لکه ننگ، دامان پیراهن شما آغشته به خون گردد. پیکار کنید که مرگ در عزت و شرف هزار بار از زندگی در ذلت و ننگ شایسته‌تر است. حسین^(ع) سلحشوری است که هرگز نمی‌میرد تا جهان باقی است و تا در زیر این سقف نیلگون، انسانی زندگی می‌کند. نام بزرگ، درخشان و پرافتخارش با خطوط طلایی در تاریخ زرین قهرمانان جاودان عالم به ثبت رسیده است و هرگز و هرگز از یاد نخواهد رفت. ما که امروز برای بزرگداشت روز عاشورا در این مکان مقدس و در کنار بارگاه ملکوتی حضرت رضا^(ع) گردآمده‌ایم، در برابر این شهید بزرگ سر تعظیم فرود می‌آوریم و به روان تابناکش درود می‌فرستیم. درود بر روان پاک و خدایی تو ای حسین! ای سلحشورترین مرد عالم، به احترام آن حضرت، یک دقیقه سکوت می‌کنیم.»

سرهنگ دوم بهرام کاشف زند، پسر سرتیپ عبدالحجیم کاشف زند از اولین شهرداران مشهد است

تاریخ نگار

یکی از نسخه‌های کهن «کلیات سعدی» در کتابخانه ملی

اثر شیخ اجل در حافظه جهانی یونسکو

گروه تاریخ و هویت| نسخه‌ای نفیس از «کلیات سعدی» با تاریخ‌کتابت سده هشتم هجری قمری، به عنوان یکی از دست‌نویس‌های قدیمی این اثر، در فهرست حافظه جهانی یونسکو به ثبت رسیده است.

نسخه‌ای خطی از «کلیات سعدی» اثر سعدی شیرازی، با کتابت احمد بن علی شیرازی در سال ۷۸۴ هجری قمری، در گنجینه نسخ خطی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران نگهداری می‌شود و به دلیل قدمت، ویژگی‌های هنری و ساختار منحصر به فرد، در شمار آثار برجسته میراث مکتوب ایران قرار دارد.

این نسخه که تألیفش به قرن هفتم

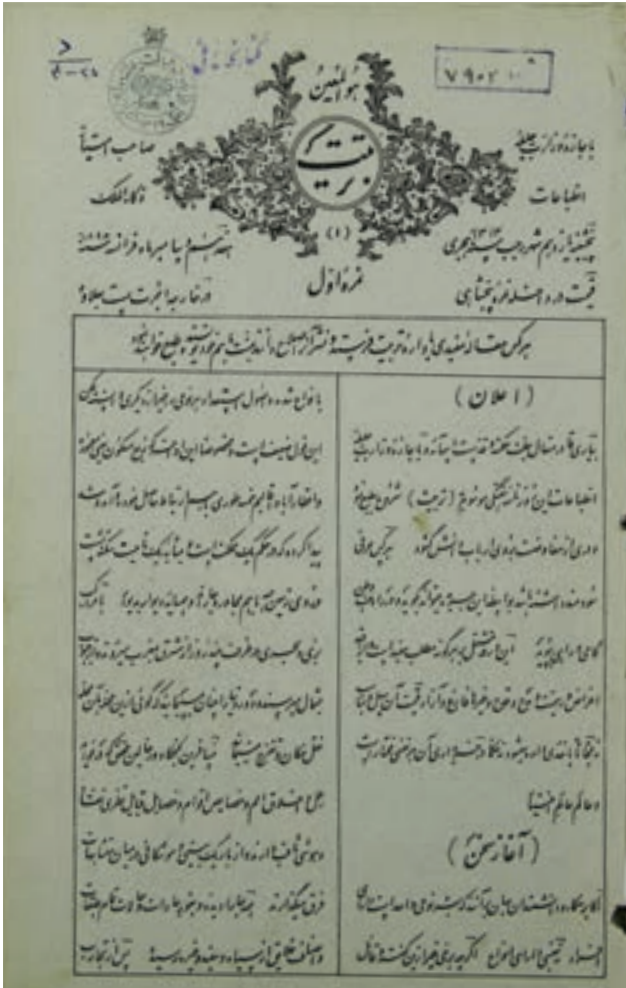
هجری قمری بازمی‌گردد، به خط نسخ خوش‌کتابت و بر کاغذ دولت‌آبادی نگاشته شده است. تزئینات آن شامل سرلوحه‌ای ساده با رنگ بنفش و زر، جدول‌کشی زرین پیرامون سطور و سرفصل‌هایی با مرکب قرمز است که میان بخش‌های مختلف با خط‌کشی زرین تفکیک شده‌اند. جلد اثر نیز از نوع تیماج مشکی با ترنج و نیم‌ترنج و حاشیه‌های زرین است که بر ارزش هنری آن افزوده است. ساختار این نسخه، مجموعه‌ای منظم از آثار سعدی را در بر می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که از مقدمه جامع دیوان آغاز شده است و با فهرست رسالات شامل شش رساله ادامه می‌یابد. در ادامه، بخش‌هایی چون رساله صاحبیه، مقطعات، ترجیعات، غزلیات قدیم، مطایبات و خبیثات، ملمعات، خواتیم، گلستان، بوستان (با عنوان سعدی‌نامه در متن)، قصاید عربی و فارسی، مرثی، مضحکات، رباعیات و فردیات در آن آمده است.

با توجه به اینکه کلیات سعدی در سال ۷۳۴ هجری قمری فراهم آمده، این نسخه که فقط چند دهه پس از آن کتابت شده، از جمله نسخه‌های کهن موجود این اثر به‌شمار می‌رود. بخشی از اوراق آغازین آن از میان رفته است، اما به واسطه قدمت، کیفیت کتابت و تزئینات، همچنان در زمره نسخه‌های بسیار نفیس قرار دارد. بر پایه بررسی‌های انجام‌شده در دوازدهمین اجلاس شورای مشورتی بین‌المللی برنامه یونسکو که در اکتبر ۲۰۱۵ در ابوظبی برگزار شد، این اثر در فهرست جهانی میراث مستند برنامه «حافظه جهانی» به ثبت رسیده است.

تاریخ ایران

روزنامه «ترتیب»،

اولین روزنامه غیردولتی ایران

تصویر نخستین شماره «ترتیب»

منتشره ۱۱ رجب ۱۳۱۴ قمری برابر با ۲۶ آذر ۱۲۷۵ خورشیدی.

روزنامه «ترتیب» اولین روزنامه غیردولتی ایران است که ۹ سال از سال ۱۳۱۴ تا ۱۳۲۵ قمری با مقالات ادبی و تاریخی در تهران به صورت روزانه و در ادامه به صورت هفته‌نامه به صاحب امتیازی و مدیریت محمدحسین فروغی ملقب به ذکاءالملک منتشر شده است.

این روزنامه به دلیل پرداختن به مقالات سودمند و همچنین نشر فارسی و زیبایی خط نگارش، مورد استقبال زبان‌شناسان و علاقه‌مندان به زبان فارسی بوده است. در واقع این روزنامه غیردولتی، آغازگر ترجمه مقالات علمی و فرهنگی از زبان‌های گوناگون است. شماره اول این روزنامه در تاریخ ۱۱ رجب ۱۳۱۴ قمری برابر با ۲۶ آذر ۱۲۷۵ خورشیدی در چهار صفحه به قطع بزرگ با چاپ سنگی به خط نستعلیق و کاغذ مرغوب منتشر شده و طبق معمول اکثر نشریات قبل مشروطیت در گوشه سمت راست عنوان عبارت «با اجازه وزارت جلیله انطباعات» و بالای اسم روزنامه جمله «هوالمعین» درج شده است.

قیمت اشتراک این روزنامه در داخل کشور ۵ شاهی بوده و برای خارج از کشور قیمت پست هم اضافه می‌شده است. همچنین در این روزنامه علاوه بر مقالات مفید و ترجمه‌های نافع، باورقی‌های مناسبی به صورت «ترجمه از کتاب و رسائل خارجی» درج شده است.

مدیریت روزنامه(ذکاءالملک) علاوه بر انتشار ترتیب، خدماتی از قبیل مدیریت و تدریس علوم ادبی را در مدرسه علوم سیاسی نیز بر عهده داشته، با این وجود روزنامه ترتیب عمر تقریباً زیادی کرده است. آخرین شماره این نشریه که عدد ۴۳۴ را دارد در تاریخ ۲۹ محرم ۱۳۲۵ قمری برابر با ۲۳ اسفند ۱۲۸۵ خورشیدی توزیع و منتشر شده است.

*مطلب فوق از مجموعه «کاوشی در گنجینه کتابخانه ملی ایران» برداشته شده است. این مجموعه با رویکرد معرفی منابع شاخص و کمتر شناخته‌شده گنجینه نسخ خطی و منابع چاپی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران طراحی شده است و در هر روایت، یکی از آثار برجسته این گنجینه را پیش‌روی مخاطبان قرار می‌دهد.